AR VISADA TINKAMAI TEKSTE PAVARTOJAME PASVIRĄJĮ BRŪKŠNĮ?

Pasvirasis dešininis brūkšnys gana dažnai randamas tekstuose. Bet neretai tas brūkšnys suteikia visai kitokią prasmę, negu rašantysis norėjo. Šioje atmintinėje bandoma aptarti pagrindinius atvejus, kada ir kaip vertėtų pavartoti pasvirąjį brūkšnį arba jo atsisakyti.

Pasvirasis brūkšnys (/) – ženklas, kuris šiuo metu dažniausiai vartojamas skaičių (1/2) arba matavimo vienetų (km/val.) dalybai pažymėti, taip pat informatikos simbolis (kaip ir du vienas šalia kito pasvirieji dešininiai brūkšniai ar pasvirasis kairinis brūkšnys), naudojamas kurti specifines programavimo kalbos reikšmes ar atskirti įvairius programų, dokumentų aplankų, interneto svetainių komponentus (pvz., nuoroda https://www.jurbarkas.lt/index.php?53928019 iškart atvers ne pirmąjį savivaldybės interneto svetainės puslapį, o tos svetainės dalies „Valstybinė kalba“ skyrelį „Kalbos konsultacijos“). Taip pat šis ženklas gali reikšti alternatyvą / alternaciją (pvz., „vaiku pasirūpins tėvai / įtėviai“), skyrybą ar ribų žymėjimą ir kt.

Visų pirma aptarkime pasvirojo brūkšnio (<u>iš abiejų pusių atitraukto</u> nuo žodžių, skaičių, sutrumpinimų ar santrumpų) rašymą:

Tinkamai parašytas sakinys (žodžių junginys)		**Paaiškinimai**
Su pasviruoju brūkšniu	**Kiti (be pasvirojo brūkšnio) variantai**	
Informacija teikiama raštu / telefonu	Informacija teikiama raštu ir (arba) telefonu (raštu ir telefonu, raštu arba telefonu, raštu ar telefonu)	**Pasvirasis brūkšnys vartojamas**: tam tikrai alternatyvai žymėti (atitinka jungtuką *arba)*, tačiau jį vartoti su šalia esančiais žodžiais *arba, ar* negalima, nes netinkamai parašytą sakinį *„programą rasite spaudoje ir / ar interneto svetainėje“* garsiai skaitydami turėtumėte pasakyti visus žodžius – *„programą rasite spaudoje ir arba ar interneto svetainėje*“; tarp alternatyvių gramatinių formų ar konstrukcijų, lietuviško ir tarptautinio / kelių kalbų žodžių, galinčių vienas kitą pakeisti. **<u>Rišliajame tekste alternatyvai reikšti pirmiausia vartotinos žodinės raiškos priemonės – jungtukai *ar, arba*. Iš ženklų pirmiausia – skliaustai. O tik tada – pasvirasis brūkšnys.</u>**
Jis atsikratė įkyraus pašnekovo / įkyriu pašnekovu / nuo įkyraus pašnekovo	Jis atsikratė įkyraus pašnekovo (įkyriu pašnekovu, nuo įkyraus pašnekovo)	
Atidaroma einamoji / atsiskaitomoji sąskaita	Atidaroma einamoji (atsiskaitomoji) sąskaita	
Programas vykdys regionų / savivaldybių valdžios institucijos	Programas vykdys regionų (savivaldybių) valdžios institucijos	
Protokolą pasirašys pirmininkas / pirmininko pavaduotojas	Protokolą pasirašys pirmininkas ir (arba) pirmininko pavaduotojas	
Tai yra paaiškinimai / komentarai	Tai yra paaiškinimai (komentarai)	
Valgiaraštis / Meniu	Valgiaraštis (Meniu)	
Didkepsnis / Steak	Didkepsnis (Steak)	
	Reikalingi darbininkai (-ės)	Tokiame tekste niekada nevartotinas brūkšnys (klaidingai parašyta – *reikalingi darbininkai / -ės*).
Tel. / faks. +370 123 45 678	Tel. ir faks. +370 123 45 678	Jeigu įstaiga (asmuo) dar turi faksą, kurio numeris sutampa su telefono numeriu, tai tarp sutrumpinimų galima rašyti pasvirąjį brūkšnį.

Prieš daugelį metų šio pastato adresas buvo Algirdo g. 3 / Žemaitės g. 2		Kai rašoma apie adresus, naudotus iki 2011 m., pasviruoju brūkšniu tinka atskirti tam pačiam pastatui pagal skirtingas gatves suteiktus du numerius (pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. nutarimą prie gatvių sankryžų esantiems objektams turėjo būti suteiktas vienas numeris, nurodantis to objekto priklausomybę tik vienai gatvei).
Bernardas Brazdžionis eilėraštyje „Lietuviškam žodžiui“ labai gražiai parašė apie lietuvių kalbą: „O mūs šventas lietuviškas žodi, / ilgą naktį vergijoj kalėjęs, / ne kaip vergas šiandien pasirodyk, / bet kaip laisvas pavasario vėjas. // Be tavęs daugel kryžkeliuos krito, / tau skambėt mūs padangę apgynę..“		Pasvirasis dešininis brūkšnys vartojamas poezijos citatose vientisu tekstu eilučių riboms parodyti (o du greta rašomi pasvirieji brūkšniai – posmų riboms žymėti).

Kai kuriais atvejais pasvirasis brūkšnys rašomas <u>iš abiejų pusių pritrauktas</u> prie žodžių, skaičių, sutrumpinimų ar santrumpų:

Tinkamai parašytas sakinys (žodžių junginys)		**Paaiškinimai**
Su pasviruoju brūkšniu	**Kiti (be pasvirojo brūkšnio) variantai**	
1/2 namo dalis priklauso savivaldybei 0,167 EUR/kWh Rytoj vėjo greitis bus 5–7 m/s Jie važiavo 110 km/h greičiu Kraujospūdis 130/80 Jau pasirašytas įsakymas Nr. 2022/48 Knygos Nr. 2056/75/ 635 <u>www.vlkk.lt/naujienos</u> MS Office 97/2000	Viena antroji namo dalis priklauso savivaldybei 0,167 EUR už 1 kWh (už 1 kWh 0,167 EUR, 1 kWh – 0,167 EUR) Rytoj vėjo greitis bus 5–7 metrai per sekundę Jie važiavo 110 kilometrų per valandą greičiu	Pasvirasis brūkšnys vartojamas: žymint konkretų padalijimą arba tam tikras dimensijas, kai reikia nurodyti kokio nors fizinio dydžio santykį su pasirinktos vienetų sistemos pagrindiniais dydžiais; nurodant interneto svetainių adresus, dokumentų numerius ir indeksus, bibliografinius aprašus ar atskiriant tam tikras jos informacijos dalis, retkarčiais – kompiuterių ir mobiliųjų telefonų programas ar pavadinimus (dažniausia papildomoji informacija atskiriama tarpeliu).

Pasvirasis brūkšnys niekada nerašomas:

tarp žodžių ir santrumpų, susijusių priklausomybės santykiais: asmens kodas – a. k. (ne a/k ar a./k.), atsiskaitomoji sąskaita – a. s. (ne a/s ar a./s.), įmonės kodas – į. k. (ne į/k); banko kodas – b. k. (ne b/k);

nurodant metų, mėnesių ribas: 2021–2022 m. m. (ne 2021/2022 m. m.), balandžio–gegužės mėn. (ne balandžio/gegužės mėn.).

Dar keli sakiniai ir apie vis pasigirstantį *slešą* (arba *sliašą*). Tai nevartotina svetimybė, mus pasiekusi iš anglų kalbos (angl. *slash* yra žodis, turintis virš 20 įvairiausių reikšmių, kurių tik viena – pasvirasis brūkšnys). Tad labai gerai nemokančiam anglų kalbos gali kilti didelių problemų dėl žodžio prasmės supratimo. Enciklopediniame kompiuterijos žodyne pasiūlyta kaip kompiuterijos terminą vartoti lietuvišką junginį *pasvirasis brūkšnys*. O rašmeniu (/) žymimas brūkšnys tradiciškai turi keletą gražių lietuviškų pavadinimų: įkypas(is), įžambus(is), pasviras(is) brūkšnys. Taigi, pasirinkti yra ką.

Dokumentų ir viešųjų ryšių skyriaus vyr. specialistas Antanas Gvildys